

Senad Ćeman

VESATIJJA KAO PRILIKA I POTREBA VREMENA U KOJEM ŽIVIMO¹

I tako smo od vas stvorili pravednu (umjerenu) zajednicu. (El-Bekare, 143)

“Čuvajte se pretjerivanja u vjeri, to je uništilo one prije vas.” (Ibn Madže, 3020)

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini institucionalno brine o islamu i svim muslimanima koji je doživljavaju kao svoju. Jedna od osnovnih karakteristika Islamske zajednice jeste istrajavanje na Pravom putu, kroz dijalog s drugima i umjerenost u tumačenju i primjeni islama. Muslimani u BiH u namazu mole: *Uputi nas na Pravi put*, a dunjalukom hode umjereno i sredinom. To je stoljećima bilo tako – jedino moguće i jedino ispravno. Zahvaljujući tome sačuvana je vjera, njeni temelji i zajednica vjernika. Muslimani tu umjerenost žive, samim time razumiju je i podržavaju; njihove komšije nemuslimani razumiju i prihvataju srednji islamski put. U Bosni i Hercegovini srednji put islama podrazumijevao se do te mjere da se o njemu čak nije ni pričalo, ni pisalo. Umjerenost u vjeri jednostavno se živjela.

Međutim, stanje se promijenilo – u svijetu i kod nas. Pojavljuju se nova tumačenja islama sa svojim pristalicama, koji vrijedno rade na provođenju vlastitih ideja i projekata, u kojima uglavnom nema prostora za neistomišljenike. Posluje svako po svojoj volji, a račun uglavnom ispostavlja IZ u BiH, uz obrazloženje da ona odgovara za islam i muslimane. Osjeća se potreba za institucionaliziranim dijalogom o novim tumačenjima islama.

¹ *Preporod*, 6/1016, 15. mart 2014.

Svoju odgovornost Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini pokazala je i kroz osnivanje Centra za dijalog – Vesatijja, nastojeći time doprinijeti različitosti bogatstva i raznovrsnosti, a ne različitosti sukoba i sporenja, na osnovu međusobne solidarnosti i potpomaganja muslimana, na principu onoga što je ulema definirala kao *fikhul-i'tilaf* – razumijevanje vjere u smislu okupljanja i pored različitih shvatanja, kako bi nam se razlikovala viđenja, ali ne i srca. Na taj način potvrđena je opredijeljenost za iskrenim, a ne taktičkim dijalogom, kroz razumijevanje tekstova u svjetlu konteksta, okolnosti i povoda, uz raspoznavanje čvrstog cilja – *sevabit* od promjenljivog sredstva – *mutegajjirat*. Osnivanjem Centra za međumuslimanski dijalog dobio je jednu od mogućih adresa u okviru Zajednice, a Zajednica pokazala spremnost ne samo da se odazove na poziv drugih i učestvuje u dijalogu nego da ga inicira i kroz dijalog upravlja razlikama.

Međumuslimanski i međureligijski dijalog

Opravdanost i potreba za međureligijskim dijalogom, koji treba njegovati i jačati, općeprihvaćene su jer alternativa tome u promoviranju mira i suživota ne postoji. Ova vrsta dijaloga prolazila je kroz određena osporavanja pojedinaca i ustanova, što nije umanjilo potrebu i značaj za takvom vrstom razgovora i dogovora.

Na drugu vrstu dijaloga, onog međumuslimanskog, jednostavno nismo naučeni, a danas se za muslimane čini neophodnijim. Nerijetko slušamo međumuslimanske monologe u kojima se islam tumači “samo tako i jedino ispravno”, bez navođenja drugih i drugačijih razumijevanja, što dovodi do međumuslimanskog nepoznavanja, nerazumijevanja i neuvažavanja, pa i vrijeđanja, proglašavanja muslimana nevjernicima i nastanka svih oblika sukoba. I ova, kao i prethodna vrsta dijaloga nailazi na osporavanja i zapitanosti o razlozima njegovog pokretanja, kada “se zna šta je umjerenost, jer šta je dosad bilo”. Ako pretpostavimo da se zna, zbog čega se onda ne slažemo? Ne budu li muslimani međusobno razgovarali, stanje se neće samo od sebe popraviti i može biti samo još složenije i gore.

Islamska zajednica koncept srednjeg islamskog puta umjerenosti, sadržanog u pojmu *vesatija* vidi kao najprirodniji okvir za dijalog, kako onaj međureligijski, tako i onaj međumuslimanski. Allah, dž.š., je Svojom mudrošću odabrao da srednji put bude prepoznatljivo obilježje ovoga ummeta, koji je zadnji ummet, i ovog poslanstva, Poslanika svim ljudima i milost svjetovima.

Srednji put podrazumijeva pravednost, zato što je najpravedniji dio nečega njegova sredina, jer je ona u odnosu na druge dijelove u ravnoteži i skladu; podrazumijeva ispravnost između pretjerivanja u težnji ka materijalnom i pretjerivanja u uskraćivanju materijalnog; podrazumijeva humanost i sigurnost, jer su krajevi obično izloženi opasnostima i urušavanjima, dok je sredina zaštićena i osigurana. Sredina i umjerenost predstavljaju put idejnog jedinstva, njegov centar i ishodište. Srednji islamski put *vesatija* za ummet predstavlja uže i brod spasa, ne samo od toga da ne zaluta i ne izgubi se nego i da ne strada i ne bude razoren, čime bi bila ugrožena naša sadašnjost i naša budućnost.

Stručna literatura i studije

U prvoj godini rada Centar za dijalog uložio je veliki napor u pripremanje literature o principima islamske umjerenosti – *vesatije*, tako da ćemo uskoro, ako Bog da, prvi put na bosanskom jeziku imati priliku čitati studije poznatih islamskih učenjaka o ciljevima *vesatije*. Sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća u islamskom svijetu se na ideju *vesatije* nerijetko gledalo s određenom rezervom i kao na poziv na popustljivost pred neislamskim učenjem i načinom života. Govorilo se o primarnoj potrebi ispravnog vjerovanja. Danas ministarstva za vakufe i vjerska pitanja islamskih zemalja osnivaju i podržavaju centre za dijalog i *vesatiju*. Prihvaćen je stav da se idejama moguće oduprijeti jedino drugim idejama, da se mora otvoriti mogućnost da vas neko ubijedi ili da vi nekoga ubijedite. Tako je Ministarsko vijeće Kuvajta 2006. godine osnovalo Međunarodni centar za srednji islamski put, koji je putem međunarodnih i regionalnih konferencija i studija šerijatski utemeljio platformu dijaloga i umjerenosti. Rezultati su bili vidljivi.

Njihov primjer slijedili su Katar sa svojim Centrom za *vesatijju*, Saudijska Arabija sa Centrom za nacionalni dijalog u Rijadu i Međunarodnim centrom za dijalog u Beču te Malezija sa Centrom za umjerenost. Početkom marta ove godine u Mekki, u sjedištu Svjetske muslimanske lige Rabite održana je trodnevna konferencija pod naslovom *Islamska solidarnost*, na temu *Islamski svijet – problemi i rješenja*, na kojoj je usvojen *Plan za osnivanje vijeća za arbitražu i pomirenje*. Dijalogom se pokušava doći do rješenja nagomilanih nesporzuma nastalih na jednostranim insistiranjima za prihvatanje mišljenja samo jedne strane.

Nažalost, značajan broj islamskih zemalja ovih godina prolazi kroz najdramatičnije periode podjela i sukoba. Kad god i kako god se ti sukobi završe, završit će se dogovorom, a on će se moći provesti jedino ukoliko bude zasnovan na umjerenosti, jer su upravo neumjerenost i pretjerivanje odveli u sukobe i ratove.

Rijaset IZ u BiH s Ministarstvom vakufa Kuvajta potpisao je Memorandum o saradnji u oblasti promoviranja ideje islamske umjerenosti – *vesatijje*. Centar je otvoren za saradnju sa svim stranama opredijeljenim za dijalog i umjerenost. Na taj način Zajednica izvršava jednu od svojih temeljnih misija, misiju čuvanja međuljudskih odnosa, shodno hadisu: “Hoćete li da vam kažem šta je vrednije od namaza, posta i sadake?” Rekoše: ‘Hoćemo.’ Odgovorio je: ‘Popravljanje međuljudskih odnosa. Loši međuljudski odnosi jesu ono što uništava.’” (Ahmed, *El-Musned*, 2636).

Centar za dijalog – *Vesatijja* potreba je i prilika vremena u kojem živimo. Potreba za, prije svega, međumuslimanskim razumijevanjem i dijalogom na putu izgradnje humanijeg svijeta oko nas; prilika za susretanje različitih kultura i učenja, od koje može biti samo koristi za sve.

Vesatijja je glas razuma i tračak nade za muslimane.